

TERMÍN: 25.10.2019

NÁZOV MATERIÁLU: **Revízia výdavkov na kultúru**TYP VÝSTUPU*1: **Diskusná štúdia**AUTOR(I): **Andrej Svorencík, Matúš Bieščad, Zuzana Borošová, Marcel Čas, Zuzana Došeková, Michaela Rudyjová a Matej Kurian**ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **Inštitút kultúrnej politiky, Útvar hodnoty za peniaze**RECENZNÝ FORMÁT*2: **2**RECENZENT: **Michal Rehúš**

PRIPOMIENKY:

Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*3	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*4
s. 12	Uvádzajú sa tri hlavné politiky a v rámci nich 9 politik, ktoré sú primárne vykonávané cez kultúrne organizácie. Členenie je dosť neprehľadné, preto by bolo vhodné ho upraviť tak, aby bolo zrejmé a ľahko odvoditeľné, ktoré politiky sa majú na mysli.	Text by mal byť prehľadný a prístupný pre čitateľa.	Akceptované. Doplnená tabuľka s prehľadom kultúrnych politik na strane 12.
s. 12	Uvádzajú sa ciele kultúrnych politik. Nie je jasné, z čoho ciele vychádzajú a kto ich stanovil - bolo by vhodné to uviesť. Vymyká sa spôsob definície cieľa knižničnej politiky, ktorý je formulovaný v podobe výstupu, resp. vplyvu na občanov, pričom ostatné ciele politik sú definované najmä v podobe rozvoja konkrétneho umenia alebo ochrany pamiatok. Pôsobí to trochu nekonzistentne.	Malo by byť jasné, kto a na základe čoho stanovil ciele kultúrnych politik.	Akceptované. Zdroje cieľov doplnené na str. 11 – 12: „Hlavné aj čiastkové ciele kultúrnych politik uvedené v tejto správe IKP sformuloval na základe: • existujúcich strategických materiálov, • materiálov legislatívnej povahy (prehľad nelegislatívnych a legislatívnych materiálov pre

¹ Podľa parametrov analytických výstupov opísaných v materiáli Recenzný postup.

² Podľa materiálu Recenzný postup.

³ Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

⁴ Pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie/ pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.

			jednotlivé politiky uvádzame v Príloha 2), • stratégií a definícií medzinárodných združení (IFLA, EGMUS), • z definovaných zverejnených cieľov zahraničných kultúrnych inštitúcií. Tieto formulácie IKP považuje za pracovné, pred publikovaním záverečnej správy uvíta diskusiu odbornej verejnosti s cieľom ich presnejšieho definovania.“ Cieľ knižničnej politiky modifikovaný do konzistentnejšej podoby na str. 12 a 38.
s. 13	V tabuľke základných indikátorov sa v prípade viacerých z nich neuvádzajú žiadne benchmarky, preto nie je jasné, ako sa budú vyhodnocovať. V prípade čítania kníh nie je jasné, či sa dáta prestali zbierať, keďže posledný údaj je z roku 2015. Zároveň je uvedený chybný údaj za SR v indikátore Kultúrna participácia aktívna: umelecké hobby (aspoň raz za rok).	Indikátory bez benchmarkov a pravidelne zbieraných údajov sa nedajú vyhodnotiť.	Čiastočne akceptované. Indikátory sú stanovené z dát, ktoré sú momentálne dostupné. Cieľom je v záverečnej správe nájsť také ukazovatele a benchmarky, ktoré budú vyhodnocované pravidelne a umožnia aktualizovať porovnanie. Chybný údaj o aktívnej participácii opravený v Tabuľke 1.
s. 13 a ďalej	Pri prieskumoch EU-SILC ide o výberovú vzorku a teda treba zohľadniť nielen veľkosť koeficientov, ale aj štatistickú významnosť. Navrhujeme v texte, kde sa čerpá z výberových zistení, aspoň v poznámke pod čiarou uviesť, či ide o štatisticky významné rozdiely.	Rozdiely medzi SR a európskym priemerom sú dosť malé a pravdepodobne nie sú štatisticky významné.	Neakceptované. Mikrodáta Eurostat nezverejňuje, teda nie je možné štatistickú významnosť vypočítať.
s. 13	Uvádza sa, že obmedzením dopytovania je, že „deklarované príčiny neúčasti na kultúre nemusia zodpovedať skutočným	Nie je zrejmé, prečo by to tak malo byť. Akú motiváciu majú respondenti neuvádzať pravdivé odpovede a	Akceptované, formulácia odstránená.

	príčinám“. Navrhujeme zväziť túto textáciu.	predovšetkým ako veľmi by to zmenilo priemerné hodnoty? Ako hlavné obmedzenie tohto prieskumu skôr možno vnímať to, že otázka je zle položená, keďže od skoro polovice (41,5 %) respondentov sa nedozvedáme, prečo sa kultúrneho života nezúčastnili, keďže uviedli „iné dôvody“ (neberúc do úvahy non-response).	
s. 15 zhmutie	Uvádza sa, že „V roku 2017 boli výdavky Slovenska na kultúru 185 eur p. c., oproti 226 eur p. c. váženého priemeru EÚ 28.“ Bolo by vhodné doplniť, že údaje sú v parite kúpnej sily.	Ďalej v texte je spomenuté, že tieto výdavky sú v parite kúpnej sily.	Akceptované, doplnené.
s. 16 box	Uvádza sa, že v prípade Slovenska „Vzhľadom na náš domáci kontext (výdavky na cirkvi a náboženské spoločnosti pochádzajú z rezortu kultúry a viaceré inštitúcie MK SR sa zoberajú výskumom a majú výdavky klasifikované ako výskum v oblasti kultúry) sa v revízii za výdavky na kultúru považujú podtriedy od 08.2 až 08.6“. V prípade medzinárodného porovnávania, ktoré sa realizuje podľa jednotnej metodiky, je toto zdôvodnenie problematické - údaje za SR týmto činom nie sú kompatibilné s údajmi Eurostatu. Okrem toho nevieme, či aj v iných krajinách nie sú dajaké špecifiká, ktoré medzinárodná metodika rovnako ako v prípade Slovenska nezohľadňuje.	Medzinárodné porovnanie údajov by malo vychádzať z jednotnej metodiky, inak môže dochádzať ku skresleniam.	Neakceptované. Dáta sú vo všetkých krajinách porovnané v rovnakých triedach. Pre lepšiu zrozumiteľnosť bola doplnená veta v boxe: „Tieto podtriedy sme zahrnuli do výdavkov na kultúru všetkých porovnávaných krajín.“
s. 17	V prípade Maďarska sa uvádzajú pravdepodobné dôvody vyššieho podielu HDP na kultúru. Nie je uvedený zdroj uvedených domnienok.	Zásadné tvrdenia by mali byť podložené.	Akceptované. Formulácia upravená na strane 17: „Z dostupných dát sa nedá presne zistiť, čím je to spôsobené. Naznačuje to však neštandardnosť maďarskej kultúrnej politiky.“
s. 18	Neprehľadne a nekonzistentne sa uvádzajú rozličné pomenovania skupín krajín, ktoré	Porovnanie by malo byť konzistentné, zrozumiteľné	Akceptované. V upravenom texte konzistentne používame pomenovanie:

	sa porovnávajú – staré a nové krajiny, chudobné a bohaté, postkomunistické krajiny, krajiny, ktoré vstúpili po roku 2004 (správnejšie je asi, že od roku 2004). Od roku 2004 totiž popri postkomunistických krajinách vstúpili do EÚ aj Cyprus a Malta. Zároveň nie je jasné, čo sa tu považuje za kritérium bohatstva krajín. Zároveň nie je jasné, prečo sa porovnávajú priemery za obdobie 2011 – 2017 (na jednom mieste sa azda nesprávne uvádza rok 2001).	a zdôvodnené.	staré a nové členské krajiny EÚ. Nesprávne uvedený rok 2001 namiesto 2011 bol opravený. Priemery sa porovnávajú preto, aby tvrdenie o vyššej miere alokácie nových členských štátov nebolo odvodené iba na základe výsledkov jedného roku.
s. 18	Zdôvodnenie medzinárodných rozdielov v podieloch verejného rozpočtu alokovaného na kultúru (vysoká miera fixných nákladov kultúrnych služieb v prípade bohatších krajín) nie je dostatočné. Navrhujeme zväziť aktuálnu textáciu a analyticky sa hlbšie venovať tejto téme.	Z toho, že fixné náklady na kultúru sú vysoké nevyplýva, že relatívne chudobné krajiny musia na kultúru prispievať vyšším podielom verejného rozpočtu. Fixné náklady predsa musia závisieť od iných faktorov, napr. veľkosti krajiny alebo veľkosti populácie. Obdobná úvaha s fixnými nákladmi by sa dala urobiť aj v školstve: tiež treba zabezpečiť „minimálnu sieť“ škôl, napriek tomu sú výdavky na vzdelávanie v SR hlboko pod priemerom EÚ a naopak vyspelé krajiny majú výdavky na vzdelávania zväčša nad priemerom EÚ. Napr. vo vyspelých krajinách možno majú kultúrne inštitúcie v oveľa väčšej miere iné zdroje príjmov (napr. dary) a tým pádom v oblasti kultúry nie je taká potreba alokovať relatívne veľa verejných zdrojov na chod týchto inštitúcií. Ako je možné, že napr. v UK, kde sú najväčšie múzeá a galérie zadarmo, alokujú nižší podiel verejného rozpočtu na kultúru ako v SR?	Čiastočne akceptované. Formulácia zmiernená a pridaná ďalšia možná interpretácia: „Jeden z možných dôvodov nižšej miery verejnej alokácie na kultúru v starých členských krajinách je vysoká miera fixných nákladov kultúrnych služieb. Kultúrne služby poskytované verejnou správou majú relatívne vysoké fixné náklady, ktoré musí každá krajina investovať, ak chce tieto kultúrne služby poskytovať. Je vecou prestíže a spoločenského konsenzu, že tieto služby sú pre krajinu natoľko dôležité, že je potrebné ich financovať, bez ohľadu na to, aká bohatá daná krajina je. Bohaté krajiny tieto fixné náklady dosiahnu už pri nižšej miere alokácie, čo môže vyvolať zdanie, že pre bohatšie krajiny je kultúra z hľadiska rozpočtu menej dôležitá. Ďalším možným dôvodom môže byť politické rozhodnutie v nových členských krajinách alokovať väčšiu časť verejného rozpočtu na kultúru. Bez

			ohľadu na príčinu týchto rozdielov, pri porovnaní slovenskej miery alokácie verejného rozpočtu na kultúru s krajinami, ktoré pristúpili k EÚ až po roku 2004 platí, že Slovenské verejné výdavky na kultúru zaostávajú.“
s. 22	Uvádza sa, že výdavky štátnych rozpočtových a príspevkových organizácií na kultúru v čase rastú. Pritom údaje ukazujú, že najvyššie výdavky boli v roku 2015, v ďalších dvoch rokoch boli nižšie a na úroveň roka 2015 sa dostali opäť až v roku 2018. Azda by bolo vhodné zvoliť korektnejšiu interpretáciu údajov.	Interpretovať treba v súlade s údajmi.	Akceptované, formulácia upravená: „ Výdavky štátnych rozpočtových a príspevkových organizácií v roku 2015 klesli, v roku 2018 opäť mierne narástli. Rastie podiel týchto výdavkov k celkovým výdavkom štátnych organizácií (Graf 12). Tieto výdavky v roku 2018 dosahujú hodnotu 324,3 mil. eur, v podiele na celkových výdavkoch štátnych rozpočtových a príspevkových organizácií sa približujú k hodnote 2 %. V predchádzajúcom grafe sme videli, že podiel verejných výdavkov na kultúru voči všetkým verejným výdavkom stagnuje, v prípade výdavkov štátnych rozpočtových a príspevkových organizácií je tu však trend mierne rastúci.“
s. 30	Na základe uvedeného sa nedá dedukovať, že SR je „rovnostárska krajina“. Navrhujeme upraviť textáciu.	To, že 20 % domácností s najvyšším príjmom utratí za kultúru 2-krát toľko ako 20 % s najnižším príjmom sa dá vnímať aj menej pozitívne – relatívne bohatí, ktorí majú príjem v priemere 5-krát vyšší ako chudobní, míňajú na kultúru iba 2-krát viac. To môže indikovať nedostupnosť kultúrnych zariadení pre bohatých (nepravdepodobné), to, že mnoho bohatých o kultúru nemá záujem (čo nie	Neakceptované. Nie je pravda, že 20 % domácností s najvyšším príjmom je 5-krát bohatších ako 20 % domácností s najvyšším príjmom. Prvý kvintil má príjem do 5194 eur na člena domácnosti (v r. 2017), piaty kvintil od 9557 eur.

		je príliš pozitívne), a/alebo že tí, ktorí kultúru „konzumujú“, na ňu mýňajú v pomere k príjmu relatívne málo.	
s. 31 a ďalej	V rámci prehľadu kultúrnych politik nie je jasné, na základe čoho boli stanovené uvedené ciele jednotlivých kultúrnych politik.	Malo by byť jasné, kto a na základe čoho stanovil ciele jednotlivých kultúrnych politik.	Akceptované. Doplnené vysvetlenie na str. 12, už citované v pripomienke ku str. 12.
s. 31 a ďalej	Tabuľky prehľadov cieľov a ukazovateľov jednotlivých kultúrnych politik sú v oblasti ukazovateľov nedostatočné. Chýba zdroj údajov, chýbajú benchmarky, viaceré ukazovatele sú formulované príliš všeobecne alebo nejasne (napr. Tematické pokrytie: všestranné, citeľný nedostatok múzea venujúceho sa slovenským dejinám).	Ukazovatele bez presnej formulácie a bez benchmarkov sa nedajú vyhodnotiť.	Čiastočne akceptované. Ukazovatele sú iba pracovné, budú spresnené v záverečnej správe.
s. 32	Uvádza sa, že „existujú aj také múzeá alebo galérie, ktoré sa rozhodli nebyť registrovaným múzeom“. Navrhujeme doplniť odhad takéhoto počtu/podielu múzeí a galérií.	Od takých múzeí a galérií sa pravdepodobne nezbierajú ani údaje o návštevnosti a pod., tým pádom treba uviesť, že údaje sú o tieto inštitúcie podhodnotené.	Akceptované. Vložená poznámka pod čiarou: „Keďže tieto inštitúcie nie sú oficiálne registrované, je náročné odhadnúť ich počet, ich počet však odhadujeme na 2-3 múzeá a galérie.“
s. 33	Uvádza sa, že Expertná rola múzeí a galérií pri výskume a interpretácii dôkazov z rôznych disciplín (ICOM, 2019), je často neprístupná pre odborné, či laické publikum. Chýba zdroj alebo dôkaz tohto tvrdenia.	Zásadné tvrdenia by mali byť podložené.	Akceptované. Formulácia upravená: „Dopad expertnej roly múzeí a galérií pri výskume a interpretácii dôkazov z rôznych disciplín (ICOM, 2019), je náročné zhodnotiť.“
s. 37 graf 34	Chýba vysvetlenie oranžového stĺpca.	Grafy by mali byť zrozumiteľné a obsahovať všetky dôležité údaje.	Akceptované, doplnené vysvetlenie.
s. 39	Uvádza sa, že Vedecké knižnice z finančných dôvodov nedokážu svojim čitateľom ponúknuť dostatočne kvalitnú vedeckú literatúru a prístup k informačným zdrojom (databázam vedeckých publikácií). Chýba zdroj alebo dôkaz tohto tvrdenia.	Zásadné tvrdenia by mali byť podložené.	Akceptované. Formulácia upravená: „Akademické knižnice univerzít a vysokých škôl majú výhodu v možnosti špecializovať sa na určitú oblasť vedy a výskumu. Akademické knižnice navyše ponúkajú aj prístup k databázam vedeckých

			publikácií, ktorý vedecké knižnice nemajú ⁵ . Dôsledkom je, že vedecké knižnice nedokážu svojim čitateľom ponúknuť dostatočne kvalitné zdroje pre vedeckú prácu.“
Kapitola 3.2	Kapitola sa nezaobera racionalizáciou siete knižníc. Navrhujeme zvažiť, či nenačrtnúť kontúry tohto opatrenia a ďalej ho rozpracovať v záverečnej správe.	Z prezentovaných údajov vyplýva, že existuje priestor na racionalizáciu siete knižníc. Nie všetky knižnice majú ROI > 1, obecné knižnice dosahujú podpriemerný stupeň využitia svojich fondov (s. 40) a knižnice s väčšími výdavkami sú nákladovo návratnejšie ako knižnice s menšími výdavkami (s. 41), čo budú prevažne malé obecné knižnice.	Neakceptované. Možnosť racionalizácie bude posúdená a vyhodnotená pre potreby záverečnej správy.
s. 50 a ďalej	Ako benchmark sa používajú údaje za Českú republiku. Otázne je, do akej miery ide o vhodný benchmark, resp. ako interpretovať zistené rozdiely. Nie je totiž jasné, čo je optimum v rámci porovnávaných údajov – je možné, že ČR je odchylené od optima.	Porovnanie by mali byť výpovedné a interpretovatelné.	Pripomienka čiastočne akceptovaná: ČR ako benchmark sme zvolili z dôvodu podobnej štruktúry divadiel ako na Slovensku (zriadené a nezávislé divadlá) a na základe dostupnosti dát. Akceptujeme, že nemusí ísť o najvhodnejší benchmark. V tejto doplnená poznámka: „Budúca analýza... takisto by mala stanoviť adekvátny benchmark pre zhodnotenie počtu predstavení a návštevníkov.“
s. 51 tabuľka + s. 55	Zmeniť eTHEATER.SK na eTHEATRE.SK	Stránka eTHEATER.SK nefunguje.	Akceptované a opravené.
s. 62	Uvádza sa, že nárast počtu premiér slovenských filmov je viditeľný od roku 2010, keď svoju dotačnú činnosť začal poskytovať AVF. Do akej miery je tento súvis dokázaný? Čisto teoreticky môže ísť aj o vplyv iných faktorov.	Tvrdenia o účinnosti opatrení by sa mali opierať o preukázanú kauzalitu.	Pripomienka akceptovaná: nejde o kauzálnu súvislosť, ktorú samozrejme nevieme preukázať, ale o spoločný výskyt dvoch javov. Formulácia je preto upravená: „Ak keď audiovizuálna tvorba je ovplyvnená sériou rôznych faktorov, po spustení

⁵ MŠVVaŠ SR kupuje centrálnu licenciu na vedecké databázy, ktorú však poskytuje univerzitným knižniciam, SAV a rezortným knižniciam (národný projekt NISPEZ). Štátne vedecké knižnice zriadené MK SR nie sú touto licenciou pokryté.

			dotačnej činnosti AVF v roku 2010 môžeme pozorovať zvýšený počet premiér slovenských filmov v kinách.“
s. 65	Uvádza sa všeobecné deklarácie o role, financovaní a riadení verejnoprávnych médií na základe dokumentu Rady ministrov EÚ. Neuvádza sa vyhodnotenie alebo analýza, do akej miery slovenské verejnoprávne médiá napĺňajú uvedené princípy.	Ambíciou revízie by mohla byť aj analýza, či nastavenie fungovania slovenských verejnoprávnych médií spĺňa medzinárodné požiadavky a štandardy.	Čiastočne akceptované. Na str. 68 je vysvetlené, že „Vzhľadom na kapacitné možnosti sa samotným plnením verejnoprávnych úloh RTVS a TASR na tomto mieste nezaobráme.“ Takýto typ analýzy by ale bol určite prínosný. Realizácia bude zvážená do záverečnej správy podľa časových a kapacitných možností.
s. 66	Uvádza sa, že výška koncesionárskych poplatkov na Slovensku patrí spomedzi európskych krajín, ktoré takéto poplatky vyberajú, k najnižším. Samotné porovnanie nominálnej výšky poplatkov pravdepodobne nie je najvhodnejšie, bolo by vhodné dať tento údaj do súvisu prostredníctvom ďalších údajov alebo prepočtov.	Nominálne porovnania môžu byť skresľujúce.	Neakceptované. Nominálne poplatky sú uvedené iba indikatívne, bez vyvodenia dôsledkov. Nastavením optimálneho modelu financovania sa chceme zaoberať v záverečnej správe.
s. 70	Dosť slabo sú zdôvodnené a vysvetlené výhody transformácie právnej formy zriadených kultúrnych inštitúcií na podobu organizácií s verejnoprospešnou činnosťou. Napriek tomu, že sa transformácia indikuje ako jedno z kľúčových opatrení, výhody takéhoto opatrenia sa neuvádzajú.	Prípadné odporúčania by mali byť zdôvodnené.	Akceptované. Hlavné tvrdenie teraz obsahuje dve alternatívy: „Odstrániť alebo zmierniť tieto problémy by pomohla transformácia ich právnej formy na podobu organizácií s verejnoprospešnou činnosťou, prípadne zlepšenie praxe využívania súčasnej právnej formy.“ Hlbšiu argumentáciu v prospech jedného z nich prinesie záverečná správa.
s. 78	Uvádza sa prehľad štyroch vybraných národných projektov digitalizácie predmetov kultúrneho dedičstva. Chýba vyhodnotenie údajov, resp. zhodnotenie, či sú dosiahnuté výsledky dostatočné alebo nie.	Bolo by vhodné popri deskripcii údajov realizovať aj zhodnotenie dosiahnutých výsledkov.	Akceptované. Zhodnotenie 4 projektov je poskytnuté nad prehľadom na s. 78. V záverečnej správe sa otázkou dostupnosti bude možné zaoberať v hlbšej miere.

CELKOVÉ HODNOTENIE:

SCHVÁLIŤ*⁶:

odporúčam

neodporúčam

podpis recenzenta

Súhlasím* s uvedením svojho mena ako mena recenzenta v recenzovanej publikácii:

ÁNO

NIE

Súhlasím* so zverejnením tohto pripomienkovacieho hárka:

ÁNO

NIE

⁶ Hodiace sa označte krížikom.